Till krig emot kriget!

Betänken Eder!

Ett bref till
krigets män och tsaren
af

LEO TOLSTOY

Stockholm, Björck & Börjesson.

Pris 25 öre.

Hur kunna kristna upplysta människor predika kriget?

Återigen krig! Återigen lidanden till ingens fromma, alldeles opåkallade. Återigen svek, återigen allmän fördumning och brutalisering af människorna.

Människor, som äro skilda från hvarandra af tusentals mil, hundratusentals sådana människor (å ena sidan buddhister, hvilkas lag förbjuder dödandet icke blott af människor utan äfven af djur, å andra sidan kristne, som bekänna broderskapets och kärlekens lag) jaga efter hvarandra som vilda djur till lands och vatten för att döda, stympa och tortera hvarandra på det mest grymma sätt. Hvad kan detta vara? Är det dröm eller verklighet? Någonting äger rum, som icke borde, som icke skulle kunna äga rum. Man önskar kunna tro, att det är en dröm och vakna upp ifrån den.

Men nej, det är icke en dröm, det är en förskräcklig verklighet!

Man skulle kunna förstå, hur en fattig, ouppfostrad, bedragen japan, som tagits från sitt fält och bibragts den läran, att buddhismen icke består i medlidande med allt som lefver, utan i offer till afgudar, och huru en lika olärd stackare från Tula eller Nisjni-Novgorod, som man lärt att kristendomen består i att dyrka Kristus, madonnan och helgonen, man kan förstå, huru dessa olyckliga, af århundradens våld och bedrägerier, kommit att betrakta världens största brott — dödandet af sina bröder — som en dygdig handling, att de

kunna begå dessa förskräckliga dåd utan att betrakta sig själfva såsom brottsliga, när de så göra.

Men huru kunna s. k. upplysta människor predika kriget, deltaga i detsamma och, värst af allt, utan att själfva lida krigets förfärligheter ägga andra till detsamma, sända sina olyckliga, bedragna bröder till strids? Dessa s. k. kristna kunna omöjligen vara okunniga om, jag vill icke säga den kristna lagen, om de betrakta sig själfva såsom kristna, men allt det som har skrifvits, som har sagts och säges om krigets grymhet, ändamålslöshet och meningslöshet. De betraktas såsom upplysta människor just emedan de veta detta. Flertalet af dem ha själfva skrifvit och talat om detta. För att icke tala om Haag-konferensen, som frammanade den eviga freden, eller alla böcker, pamfletter, tidningsartiklar och tal, som påvisa möjligheten att slita de internationella tvisterna genom internationell skiljedom, så kan ingen upplyst människa vara okunnig om, att den universella konkurrensen i nationernas rustningar oundvikligen måste leda desamma till ändlösa krig eller till allmän bankrutt eller också till båda delarna. De måste ovilkorligen veta, att vid sidan af den meningslösa, ändamålslösa utgiften af miliontals rubel, d. v. s. af mänskligt arbete för förberedelserna till kriget, så bortryckas under själfva kriget millioner af de mest energiska och kraftiga män i den period af lifvet, som bäst egnar sig för produktiva ändamål. (Under det gångna århundradets krig omkommo 14,000,000 människor.) Upplysta människor kunna icke annat än veta, att krigsorsakerna alltid äro sådana, att de icke blott icke äro värda människolif, utan icke en hundradedel af allt det som kriget kostar; (i kriget för negrernas emancipation utgafs mycket mera penningar än det som skulle behöfts för att friköpa negrerna ur slafveriet).

En hvar vet och kan icke annat än veta, att krigen framför allt depravera och brutalisera människorna, i

det de frammana de lägsta djuriska instinkterna. En hvar känner svagheten hos de argument, som anföras till förmån för kriget af De Maistre, Moltke och andra, ty de äro alla grundade på den sofismen, att det i hvarje mänsklig olycka är möjligt att finna ett förmånligt moment, eller eljes på den ytterst godtyckliga försäkran, att krig alltid existerat och därför alltid måste existera, såsom om människornas dåliga handlingar rättfärdigas genom de fördelar eller den nytta, som de medföra, eller genom insikten att de begåtts under en lång följd af år. Alla s. k. upplysta män veta allt detta. Så börjar plötsligen kriget, och allt detta glömmes, och samma män, som senast i går erkände krigens grymhet, ändamålslöshet, meningslöshet, de tänka, tala och skrifva nu blott om att döda så många människor som möjligt, om att ruinera och utarma det största möjliga belopp af det mänskliga arbetets produkter och att så mycket som möjligt uppväcka hatets passioner hos dessa fredliga, harmlösa, idoga män, som genom sitt arbete föda, kläda och uppehålla dessa samma halfupplysta människor, som drifva dem till dessa rysliga dåd emot deras samvete, välfärd och tro.

Hyckleri och lögner för att rättfärdiga dödandet.

Någonting äger rum, som är omöjligt och ofattligt till sin dumhet, grymhet och falskhet. Den ryske tsaren, samme man, som tillropade alla folk i fredens namn, tillkännagifver offentligen, att trots alla hans ansträngningar att upprätthålla den för hans hjärta så dyra freden (hvilka ansträngningar taga sig uttryck i röfvandet af andra folks land och i arméernas stärkande för

att bibehålla besittningen af dessa stulna länder), att han på grund af japanernas anfall befaller, att detsamma skall göras emot japanerna, som de börjat göra mot ryssarne, d. v. s. att de skola slaktas, och vid tillkännagifvandet af denna uppfordran till mord nämner han gud, bedjande om gudomlig välsignelse öfver det mest förskräckliga brott i världen. Den japanske kejsaren har proklamerat detsamma i förhållande till ryssarne.

Vetenskapsmän och lagkunniga män (hrr Muraviev och Martens) söka ihärdigt bevisa, att i den nyss skedda uppfordran till alla folk till allmän fred samt den nuvarande äggelsen till krig icke ligger någon motsägelse. På sitt förfinade franska språk publicera och utsända diplomaterna cirkulär, i hvilka de omständligt och ifrigt visa, (ehuru de veta, att ingen tror dem) att efter alla ansträngningar att upprätthålla fredliga förbindelser (i verkligheten efter alla ansträngningar att bedraga andra länder), så har den ryska regeringen drifvits att taga sin tillflykt till det enda medlet för en rationell lösning af frågan — d. v. s. att mörda människor. Samma sak skrifves af japanska diplomater. Ryska vetenskapsmän, historici och filosofer å sin sida, hvilka jämföra det förflutna med det närvarande, härleda ur dessa jämförelser djupsinniga slutsatser och dryfta i oändlighet lagarne för nationernas rörelse, förhållandet mellan den gula och hvita rasen eller mellan kristendom och buddhism, och rättfärdiga på basen af dessa deduktioner och resonnemang den gula rasens nedslaktande af de kristne, medan på samma sätt de japanska vetenskapsmännen och filosoferna rättfärdiga nedslaktandet af dem, som höra till den hvita rasen. Journalister söka, utan att dölja sin glädje att öfverträffa hvarandra och utan att rygga tillbaka för någon lögn, huru skamlig och genomskinlig den än är, att på alla sätt visa, att ryssarne endast äro goda och starka och rättvisa i

hvarje hänseende, och att japanerna äro orättvisa och svaga och dåliga i hvarje hänseende, och att alla de äro dåliga, som äro fientliga eller kunna blifva fientliga emot Ryssland, t. ex. engelsmännen och amerikanarne. Och detsamma bevisas på samma sätt af japanerna och deras anhängare i hvad som rör deras förhållande till Ryssland.

För att icke nämna militären, som på grund af sitt yrke förbereder mord, ha massor af s. k. upplyst folk såsom professorer, sociala reformvänner, studenter, adelsmän, köpmän, hvilka utan att därtill vara tvingade af någonting eller någon, gifvit uttryck åt de mest bittra och ringaktande känslor gent emot japanerna, engelsmännen eller amerikanarne, mot hvilka de för helt kort tid sedan voro antingen välsinnade eller likgiltiga; under det att de utan den minsta påtryckning gifva luft åt de mest usla, servila känslor för tsaren (för hvilken de, minst sagdt, voro fullständigt likgiltiga), försäkrande honom om sin obegränsade kärlek och sin beredvillighet att offra sitt lif för hans intressen.

Denne olycklige, insnärjde unge man, erkänd som ledare för 130 millioner människor, ständigt bedragen och nödsakad att motsäga sig själf, tackar förtroendefullt och välsignar de trupper, som han kallar sina egna, till att mörda till försvar för länder, hvilka han med än mindre rätt äfven kallar för sina. Alla förära hvarandra afskyvärda helgonbilder, som icke blott ingen bland de bildade tro på, utan som äfven de olärda bönderna börja öfvergifva, — alla buga sig i stoftet inför dessa helgonbilder, kyssa dem och hålla pompösa och svekfulla tal, som ingen i själfva verket tror på.

Rikt folk afstår från obetydliga delar af sin orättfångna rikedom till fromma för mördandet eller som bidrag till organiserandet af hjälp i samband därmed. Och de fattige, af hvilka regeringen årligen utkräfver två milliarder rubel, anse det nödvändigt att göra

sammalunda och skänka också sin skärf. Regeringen upphetsar och uppmuntrar hopar af dagdrifvare, som draga genom gatorna med tsarens porträtt, sjungande och hurrande, och som under patriotismens täckmantel få lof att begå alla möjliga excesser! Öfver hela Ryssland, från palatset till den mest aflägsna landsby, anropa kyrkans tjänare, som kalla sig själfva kristna, den gud, som uppmanat oss att älska våra fiender — själfva kärlekens gud, — att hjälpa djäfvulen i hans verk till människoslaktandets befrämjande.

Döfvade af böner, predikningar, uppmaningar, processioner, målningar och tidningar, lämnar kanonmaten — hundratusen män, klädda i uniform och försedda med olika mordvapen — sina föräldrar, hustrur och barn, och gå med ångest i hjärtat och med konstlad käckhet dit, där de med risk för sina egna lif skola begå den förfärliga handlingen att döda människor, som de icke känna och som icke gjort dem något ondt. Och de ledsagas af läkare och sjuksköterskor, hvilka på något sätt inbilla sig, att de icke hemma kunna bispringa enkla, fridsamma, lidande människor, utan endast dem, som ha till uppgift att slakta hvarandra. De, som stanna kvar hemma, glädjas åt nyheter om människomördandet, och när de erfara, att många japaner blifvit dödade, tacka de någon, som de kalla gud.

Allt detta betraktas icke blott som yttringar af upphöjda känslor, utan de, som taga afstånd från dylika yttringar, bli, om de framhärda uti att taga människorna ur deras villfarelse, ansedda som förrädare och förförare och löpa fara att bli skymfade och misshandlade af en förvildad hop, som till försvar för sitt vanvett och sin grymhet icke äga andra vapen än den råa styrkan.

De kristna krigsmännens onda samvete.

Det är, som om det aldrig existerat hvarken någon Voltaire eller Montaigne eller Pascal eller Swift eller Kant eller hundratals andra skriftställare, som med stor styrka ådagalagt krigets galenskap och gagnlöshet, och som utmålat dess grymhet, omoraliskhet och barbari. Och, än mer, det är, som om Jesus och hans lära om människors brödraskap, kärlek till gud och människor aldrig funnits till.

Man må återkalla allt detta i minnet och öfverskåda det, som nu äger rum, och man gripes af fasa mindre öfver krigets styggelse än öfver det, som är den mest fasansfulla af alla fasor — insikten om det mänskliga förnuftets vanmakt.

Det enda, som skiljer människan från djuret, det, som utgör hennes förtjänst — hennes förnuft — befinnes vara en obehöflig och icke blott onyttig, utan skadlig, fördärflig gåfva, som rent af hindrar handlingsfriheten likt en tygel, som fallit ned från en hästs hufvud, snärjt sig kring hans ben och endast oroar honom.

Det är begripligt, att en hedning, en grek, en romare, ja en medeltida kristen, okunnig om evangeliet och blindt troende på kyrkans föreskrifter, måste strida och därvid yfvas öfver sina krigiska bedrifter. Men hur kan en troende kristen eller t. o. m. en skeptiker, som ofrivilligt genomträngts af de kristna ideal om mänskligheten brödraskap och kärlek, hvilka inspirerat vår tids filosofer, moralister och konstnärer, — huru kan en sådan fatta ett gevär eller stå vid en kanon och sikta på en hop af sina människobröder, åstundande att döda så många af dem som möjligt?

Assyrierna, romarne eller grekerna må ha varit öfvertygade om att de, när de kämpade, handlade icke

blott i öfverensstämmelse med sitt samvete, utan äfven att de utförde en rättskaffens handling. Men antingen vi önska det eller ej, äro vi kristne, och huru än kristendomen må ha blifvit förvrängd, kan dess allmänna anda icke annat än lyfta oss upp till det högre plan af förnuft, hvarifrån vi icke längre kunna undgå att med hela vår varelse känna icke allenast krigets meningslöshet och grymhet, utan ock att det fullständigt strider emot allt hvad vi anse godt och rätt. Därför kunna vi icke handla som de andra: med förtröstan, fasthet och sinneslugn och utan medvetande om vår brottslighet, utan den förtviflade känslan hos en mördare, som, då han börjat att döda sitt offer och i djupet af sin själ känner sin gärnings brottslighet, söker döfva eller uppbetsa sig för att bättre bli i stånd att fullborda sitt fasansfulla dåd. All den onaturliga, feberaktiga, vansinniga upphetsning, som nu gripit de sysslolösa högre ryska kretsarna, är blott symptom på deras insikt om brottsligheten i det verk, som håller på att utföras. Alla dessa fräcka, lögnaktiga tal om hängifvenhet för och dyrkan af monarken, om redobogenheten af att offra lifvet (eller rättare andra människors lif och icke sitt eget); alla dessa löften att försvara ett land, som icke tillhör någon af dem; alla dessa meningslösa välsignelser öfver hvarandra med olika banér och vidunderliga helgonbilder; alla dessa Te Deum; alla dessa utskrifningar af blanketter och tillredningar af bandager; alla dessa afdelningar af sjuksköterskor; alla dessa bidrag till flottan och Röda korset, erbjudna till regeringen, hvars direkta plikt det är (under det den har möjligheten att från folket insamla så mycket pengar den behöfver), att sedan den förklarat krig, organisera den flotta, som kräfves, och vidtaga anstalter för att mottaga de sårade; alla dessa på slaviska språket hållna, pompösa, meningslösa och hädiska böner, hvilka medelst tidningarna spridas i de olika städerna, som viktiga

nyheter: alla dessa processioner, rop på nationalhymnen, hurrarop; all denna förskräckliga, förtviflade tidningslögnaktighet, som, alldenstund den är allmän, icke behöfver frukta för att afslöjas; all denna bedöfning och förvildning, som nu behärskar de högre ryska klasserna och som gradvis nedtränger äfven till massorna; allt detta är blott symptom på det skuldbelastade medvetandet om den fasansfulla handling, som håller på att begås.

Den spontana känslan säger människorna, att det, som de äro i färd med att göra, icke bör ske. Men liksom mördaren, som börjat döda sitt offer, icke kan häjda sig, så inbillar sig nu det ryska folket, att det faktum, att mordgärningen börjat, är ett oomkullkastligt argument för kriget. Kriget har börjat och därför skall det fortsättas. Så ter det sig för enkla, i mörker höljda, obildade människor, som handla under inflytandet af de små lidelserna och den bedöfning de utsatts för. På alldeles samma väg söka vår tids mest bildade människor argument för att bevisa, att människan icke äger en fri vilja och att hon därför, äfven om hon förstår, att det verk, hon begynt, är ondt, icke längre kan underlåta att fullfölja det.

Och bländade, förvildade människor fortsätta sitt fasansfulla verk.

När man dödar i fäderneslandets namn.

Fråga en soldat, en menig, en korpral, en underofficer, som öfvergifvit sina gamla föräldrar, sin maka, sina barn, hvarför han är beredd att döda människor, som han icke känner, så skall han att börja med bli

förvånad öfver er fråga. Han är soldat, han har svurit soldateden, och det är hans plikt att utföra sina öfverordnades befallningar. Om ni säger honom, att krig — d. v. s. nedslaktande af människor — icke öfverensstämmer med budet: »Du skall icke dräpa», så skall han svara: »Men om de våra bli angipna — skall jag icke strida för konungen — för den rätta tron?» En af dem jag frågade, svarade: »Om fienden anfaller det som är heligt?» — »Hvad menar ni, frågade jag.» — »Till exempel fanan.») Söker ni förklara för en sådan soldat, att guds bud icke är blott viktigare än baneret, utan viktigare än allt annat i världen, så tystnar han, eller också blir han ond och anmäler er för myndigheterna.

Fråga en officer, en general, hvarför han går ut i kriget. Han skall svara er, att han är militär och att militären är nödvändig för fosterlandets försvar. Att mord icke öfverensstämmer med den kristna lagen bekymrar honom icke, då han antingen icke tror på denna lag, eller om han tror, så är det icke på lagen själf, utan på den tolkning, som man gifvit denna lag. Men framför allt skall han liksom soldaten, som svar på en personlig fråga, hvad han själf borde göra, ständigt draga fram den allmänna frågan om staten, om fosterlandet. »I närvarande ögonblick, då fosterlandet är i fara, så skall man handla, icke resonnera», skall han svara.

Fråga diplomaterna, hvilka genom sina listigheter förbereda kriget, hvarför de göra det. De skola säga er, att syftet med deras verksamhet är att etablera fred mellan nationerna och att detta syfte icke uppnås genom ideella, orealiserbara teorier, utan genom diplomatisk verksamhet och beredskap för kriget. Och liksom militären vid frågan om hans eget handligssätt framskjuter den allmänna frågan, så tala äfven diplomaterna om Rysslands intressen, om andra makters samvetslöshet

om jämvikten mellan makterna i Europa, men icke om sin egen belägenhet och verksamhet,

Fråga journalisterna, hvarför de genom sina artiklar ägga människorna till krig, så skola de säga, att krig i allmänhet äro nödvändiga och nyttiga, särskilt det nu pågående kriget, och de skola bekräfta sin mening med dimmiga patriotiska fraser, och precis som militären och diplomaten skall han på frågan, hvarför han, en journalist, en viss individ, en lefvande människa, handlar på ett visst sätt, tala om nationens allmänna intressen, om staten, civilisationen, den hvita rasen. På samma sätt skola alla de som förbereda krig förklara sitt deltagande i detta arbete. De skola kanhända medgifva, att det vore önskvärdt att utrota kriget, men för närvarande är detta omöjligt. För närvarande äro de som ryssar och som män, hvilka innehafva vissa befattningar, såsom hufvudmän för adeln, representanter för den lokala självstyrelsen, doktorer, arbetare i Röda korsets tjänst, pliktige att handla och icke att resonnera. »Det är icke tid nu att resonnera och tänka på sig själf», skola de säga, »då ett stort gemensamt arbete skall göras». Detsamma skall tsaren säga, hvilken till synes är ansvarig för alltsammans. Han skall liksom soldaten bli förvånad öfver frågan, hvarför krig nu är nödvändigt. Han skall icke ens medgifva, att kriget nu kunde afslutas. Han skall säga, att han icke kan underlåta att utföra det, som begäres af honom af hela nationen, att, ehuru han erkänner, att krig är ett stort ondt samt har begagnat och kommer att begagna alla möjliga medel för att utrota det, — så kunde han i detta fall icke underlåta att förklara krig och han kan icke låta bli att fortsätta det. Det är nödvändigt för Rysslands välfärd och ära.

Hvar och en af dessa män skall på frågan, hvarför han, den eller den, Ivan, Peter, Nikolaus, ehuru han erkänner såsom förbindande för sig den kristna lagen,

hvilken icke blott förbjuder människan att döda sin granne, utan befaller att man skall älska honom, tjäna honom, hvarför han tillåter sig deltaga i kriget — d. v. s. i våld, plundring, mord — han skall ofelbart svara detsamma: att han handlar så i fosterlandets namn, eller i sin tros, sin eds, sin heders, sin civilisations namn eller för hela mänsklighetens framtida välfärd, — i allmänhet något abstrakt och obestämdt. Dessutom äro dessa människor ständigt så ifrigt upptagna antingen af krigsförberedelser eller af organisering af kriget eller af diskussioner om detsamma, att de under sin lediga tid endast kunna hvila från arbetet och icke ha tid att sysselsätta sig med diskussioner om sitt lif, betraktande sådana diskussioner som fruktlösa.

Mänskligheten störtar fram mot en afgrund.

Vår kristna världs och vår tids människor äro lika en man som, sedan han tagit miste om det riktiga vägskälet, blir, ju längre han går framåt, öfvertygad om att han går orätt väg. Men ju större hans tvifvel är, dess snabbare och mera förtvifladt skyndar han på, tröstande sig med tanken, att han ändå skall hamna någonstans. Men den tid kommer, då det blir alldeles klart, att den väg, längs hvilken han går, endast skall leda honom till ett bråddjup, som han redan börjar se framför sig.

I en sådan belägenhet befinner sig den kristna världen i vår tid. Det är alldeles tydligt, att om vi fortsätta att lefva såsom vi nu lefva, ledda så väl i vårt privata lif som i de olika staternas lif endast af sträfvandet efter välfärd för oss själfva och för vår stat samt tro oss som nu kunna betrygga denna välfärd

genom våld, då skola vi oundvikligen öka de våldsmedel, som den ene kan använda mot den andre och stat emot stat; då skola vi för det första mera och mera bli regerade samt öfverföra större delen af vår produktionsförmåga på rustningar, och för det andra skola vi genom att i ömsesidiga krig döda våra i fysiskt hänseende bäst utvecklade män blifva mera och mera degenererade och moraliskt depraverade.

Att detta skall bli fallet, om vi icke ändra vårt lif, är lika säkert som det är matematiskt visst, att två icke parallella linjer måste mötas. Men detta är icke blott teoretiskt sant i vår tid, det börjar bli säkert icke blott för tanken utan äfven för det allmänna medvetandet. Den afgrund, mot hvilken vi vandra, börjar redan blifva synlig för oss och de mest enkla, ofilosofiska och obildade människor kunna icke underlåta att se, att vi genom att beväpna oss mot hvarandra och slakta hvarandra i krig likt spindlar i nätet icke kunna uträtta något annat än förstöra hvarandra.

En uppriktig, förnuftig man kan icke längre trösta sig med tanken att tingen kunna förbättras, såsom man förr antog, genom ett universellt rike sådant som Roms eller Karl den stores eller Napoleons eller genom påfvens medeltida andliga makt eller genom heliga allianser, genom den europeiska konsertens politiska jämvikt och genom fredliga internationella tribunal eller, som några hafva tänkt, genom den militära maktens ökande och de nyuppfunna förfärliga förstörelsemedlen.

Det är omöjligt att organisera ett universellt kejsardöme eller en republik, bestående af Europas stater, då de olika nationaliteterna aldrig skola gå in på att förena sig till en enda stat. Att organisera internationella domstolar för att slita internationella tvister? Men hvem skall framtvinga lydnad för domstolens utslag hos en tvistande part, som har en organiserad armé på millioner människor? Att afväpna? Ingen önskar det

eller vill börja. Att uppfinna ännu mera förfärliga förstörelsevapen? Ballonger med bomber, fyllda af kväfvande gaser, bomber som människorna skola låta regna ned öfver hvarandra från höjden? Hvad som än må uppfinnas, så skola alla stater beväpna sig med samma förstörelsevapen. Och kanonfödan, som efter kalla vapen underkastade sig kulor och undergifvet utsatte sig för bomber, granater, långtgående kanoner, mitraljöser, minor, skall också göra sig till offer för bomber, fyllda med kväfvande gaser, som ösas ned från ballonger.

Intet visar mera tydligt än herrar Muravievs och Martens' tal om det japanska kriget såsom icke stridande emot Haag-konferensen — intet visar tydligare än dessa tal, till hvilken grad i vår tid medlet för tankars öfverförande, talet, förvränges och huru förmågan af klart, förnuftigt tänkande alldeles gått förlorad. Tanke och tal nyttjas icke i syfte att tjäna som en ledning för mänsklig verksamhet utan för att rättfärdiga hvarje verksamhet, huru grym den än må vara. Boerkriget och det nuvarande japanska kriget, som i hvarje ögonblick som helst kan öfvergå till en universell nedslaktning, hafva satt detta utom allt tvifvel. Alla antimilitaristiska diskussioner kunna lika litet bidraga till krigets upphörande som de mest vältaliga och öfvertygande argument riktade till två hundar och af innehåll, att det vore bättre att dela köttstycket, om hvilket de strida, än att tilltyga hvarandra och förlora köttstycket, hvilket kommer att snappas upp af någon förbipasserande hund, som icke deltager i striden.

Vi störta framåt mot afgrunden, vi kunna icke stanna, vi närma oss dess rand.

För hvarje förnuftig man, som reflekterar på den belägenhet, i hvilken mänskligheten nu befinner sig och mot hvilken afgrund den oundvikligen närmar sig, kan det icke annat än vara tydligt, att det icke finnes någon praktisk utväg ur detta läge, att man icke kan ut-

tänka någon kombination, som kunde rädda oss från det fördärf, emot hvilket vi oundvikligen hasta.

För att icke nämna de ekonomiska problem, som blifva mera och mera invecklade, visa de ömsesidiga relationerna mellan de makter, som beväpna sig emot hvarandra och äro beredda att i hvarje ögonblick störta sig i krig, klart och tydligt emot den säkra undergång, som all s. k. civiliserad mänsklighet går till mötes.

Hvad är då att göra?

»Innan jag är kejsare, är jag guds arbetare.»

För två tusen år sedan sade Johannes döparen och Jesus till människorna: Tiden är fullbordad och guds rike är nära, betänken Eder och tron på evangeliet, och om I icke betänken Eder, så skolen I alla förgås.

Men människorna lyssnade icke till dem, och den undergång, som de talade om, är redan nära för handen. Och vi, män af vår tid, kunna icke annat än se det. Vi hålla redan på att förgås och därför kunna vi icke lämna detta — till tiden gamla, men för oss nya — frälsningsmedel obeaktadt. Vi kunna icke annat än se, att utom alla andra olyckor, som hafva sin upprinnelse i vårt dåliga och oförnuftiga lif, så måste de militära rustningarne enbart och de krig, som uppstå på grund af dem, oundvikligen fördärfva oss. Vi kunna icke annat än se, att alla medel till undflykt från detta onda befinnas och måste befinnas vara ineffektiva och att denna ödesdigra situation, i hvilken nationerna beväpna sig emot hvarandra, icke ständigt kan fortfara. Och därför hänföra sig Jesu ord till oss och vår tid

mera än till någon annan människa eller någon annan tid.

Jesus sade »Betänken Eder», d. v. s.: »Låt hvarje man afbryta det arbete, som han har för händer, och fråga: Hvem är jag, hvarifrån har jag kommit och hvari består min bestämmelse? Och sedan du besvarat dessa frågor, så afgör i enlighet med svaret om det, som du gör, står i samklang med din bestämmelse». Och hvarje man af vår värld och vår tid, som känner Kristi lära, behöfver blott för en minut afbryta sin verksamhet, glömma den förmåga, som han af människorna anses innehafva, det vare kejsaren, soldaten, ministern eller journalisten, samt allvarligt fråga sig, hvem han är och hvad som är hans bestämmelse — för att börja betvifla nyttigheten, lagligheten och förnuftigheten af hans handlande. »Innan jag är kejsare, soldat, minister eller journalist», måste hvarje människa i vår tid och i den kristna världen säga, »innan jag är något af detta, så är jag en man, d. v. s. ett organiskt väsen, sänd af den högre viljan till ett i rum och tid ändlöst universum för att, sedan jag stannat där ett ögonblick, dö, d. v. s. försvinna ifrån världen. Och därför äro dessa personliga, sociala och äfven universella mål, som jag uppställer för mig och som människorna uppställa för mig, allesammans obetydliga i betraktande af lifvets korthet så väl som universums oändliga lif samt böra underordnas under det högre mål, för hvars uppnående jag är satt i världen. Detta yttersta mål är på grund af min ofullkomlighet oåtkomligt för mig, men det finnes (liksom det måste finnas ett ändamål med allt som existerar) och min uppgift är att vara dess verktyg, d. v. s. min uppgift är att vara en guds arbetare, att utföra hans arbete». Och sedan man förstått denna bestämmelse, kan hvarje människa af vår värld och tid, från kejsaren till soldaten, icke

annat än på ett annat sätt betrakta de plikter, som han åtagit sig eller som andra människor ålagt honom.

»Innan jag kröntes, erkändes som kejsare», måste kejsaren säga sig själf, »innan jag åtog mig att fullgöra plikterna såsom statens öfverhufvud har jag genom det blotta faktum, att jag lefver, lofvat att utföra det, som begäres af mig af den högre vilja, som sände mig in i lifvet. Dessa kraf icke blott känner jag till utan känner dem i mitt hjärta.

De bestå, sådana de uttryckts i den kristna lagen, som jag bekänner, däri, att jag skall underkasta mig guds vilja och utföra, hvad han fordrar af mig, att jag skall älska min nästa och handla mot honom såsom jag önskar, att han skall handla emot mig. Gör jag det, — då jag regerar öfver människorna, föreskrifver våld, afrättningar och det värsta af allt: krig? Människorna säga mig, att jag bör göra detta. Men gud säger, att jag bör göra något alldeles motsatt. Och därför, huru mycket man än säger mig, att jag såsom statens öfverhufvud måste utföra våldshandlingar, påbjuda skatter, afrättningar och framför allt krig, d. v. s. slaktandet af min nästa, så önskar jag ej och kan ej göra dessa ting.»

Så måste soldaten säga sig, hvilken man uppmanar att döda människor, och ministern, som ansåg det vara sin plikt att förbereda kriget, och journalisten, som äggade till kriget, och hvarje man, som ställer till sig den frågan, hvem han är och hvad som är hans bestämmelse. Och det ögonblick, då statens öfverhufvud upphör att anordna krig, soldaten att slåss, ministern att förbereda kriget och journalisten att ägga därtill, då skall utan nya institutioner, anpassningar, maktfördelning och internationella tribunal denna hopplösa belägenhet, i hvilken människorna försatt sig, af sig själf upphöra, icke blott i förhållande till kriget, utan äfven till alla andra olyckor, som de själfva draga på sig.

Så att huru egendomligt detta än må vara, kan den fullständigaste och säkraste befrielse från alla de olyckor, som människorna ådraga sig, och från den mest förskräckliga af dem alla, kriget, ernås icke genom några yttre, allmänna åtgärder, utan endast genom detta enkla vädjande till hvarje enskild mans samvete, hvilket för ett tusen nio hundra år sedan föreslogs af Jesus, — att hvarje människa må betänka sig och fråga sig, hvem hon är, hvarför hon lefver och hvad hon icke bör göra.

Det största onda, hvaraf nutidens människor lida.

Det onda, af hvilket vår tids människor lida, framkallas af det faktum, att majoriteten lefver utan det, som endast skänker en förnuftig ledning för mänsklig värksamhet, — utan religion. Icke den religion, som består i tron på dogmer, i fullgörandet af ceremonier, hvilka bringa en behaglig förströelse, tröst, stimulation, utan den religion, som grundar människans förhållande till världsaltet, till gud och därför gifver en allmän högre ledning för all mänsklig värksamhet, och utan hvilken människorna stå på djurens ståndpunkt och t. o. m. lägre än de. Detta onda, som leder människorna till oundviklig förstörelse, har i vår tid uppenbarat sig med särskild styrka, emedan vår tids människor, sedan de förlorat all förnuftig ledning i lifvet samt riktat alla ansträngningar på uppfinningar och förbättringar hufvudsakligen på den tekniska kunskapens områden hafva inom sig utvecklat en enorm makt öfver naturens krafter; men då de icke hafva någon ledning för den förnuftiga användningen af denna makt, så hafva de helt naturligt

användt den för att tillfredsställa sina lägsta och mest djuriska böjelser.

Beröfvade religionen, men ägande enorm makt öfver naturens krafter likna människorna barn, hvilka man gifvit krut eller explosiv gas till leksaker. Då man betraktar den makt, som vår tids människor äga, och det bruk de göra af den, så känner man, att de, i betraktande af graden af deras moraliska utveckling icke hafva någon rätt vare sig till bruket af järnvägar, ånga, elektricitet, telefon, fotografi, trådlös telegrafi eller ens till de simplare metoderna att fabricera järn och stål, då alla dessa förbättringar och konster endast användas för tillfredsställandet af deras lustar, till nöjen, förströelser och till att förgöra hvarandra.

Hvad är då att göra? Att bortkasta alla dessa förbättringar i lefnadssättet, all den makt, som mänskligheten förvärfvat, att glömma allt hvad mänskligheten lärt? Detta är omöjligt, huru skadligt än dessa människoandens eröfringar begagnas; de äro fortfarande eröfringar och ingen kan glömma dem. Att förändra dessa system af nationer, hvilka bildats under århundraden, och upprätta nya? Att uppfinna sådana nya institutioner, som skulle hindra minoriteten från att bedraga och exploatera majoriteten? Att utrota vetandet? Allt detta har försökts att göras med stor energi. Alla dessa uttänkta förbättringsmetoder representera självförglömmelsens förnämsta metoder och metoderna att bortleda uppmärksamheten från medvetandet om oundviklig undergång. Staternas gränser förändras, institutionerna förändras, kunskaper utrotas, men inom andra gränser, med andra organisationer, med ökadt vetande förblifva människorna samma djur, beredda hvarje minut att slita hvarandra i stycken, eller samma slafvar som de alltid varit och alltid skola blifva, medan de fortsätta att ledas, icke af religiöst samvete, utan af passioner, teorier och yttre inflytelser.

Människan har intet val; hon måste vara slaf under de mest samvetslösa och hänsynslösa bland slafvar eller eljes guds tjänare, emedan det för människan blott finnes ett medel att vara fri: — genom att förena sin vilja med guds vilja. Människor, som sakna religion, af hvilka några förkasta själfva religionen, medan andra i religionen se dess yttre, vidunderliga ceremonier, hvilka utträngt själfva religionen, och hvilka ledas endast af sina personliga lustar, fruktan, mänskliga lagar och, framför allt, af ömsesidig hypnotism, kunna icke upphöra att vara djur eller slafvar, och inga yttre ansträngningar kunna frigöra dem från detta läge, ty blott religionen gör människan fri.

Och flertalet af vår tids människor äro beröfvade densamma.

»Du skall älska din nästa såsom dig själf.»

»Men för att utrota det onda, af hvilket vi lida, skulle det», säga de hvilka äro upptagna af olika praktiska bestyr, »vara nödvändigt att icke blott ett fåtal människor, utan alla människor betänkte sig, och att de, sedan de det gjort, samfäldt skulle inse sin bestämmelse ligga uti att utföra Guds vilja och tjäna sin nästa.

Är detta möjligt? Icke blott möjligt, svara vi, utan det är omöjligt, att detta icke skulle äga rum.

Det är omöjligt för människorna att icke betänka sig, d. v. s. omöjligt, att hvarje enskild man icke skulle ställa till sig den frågan, hvarför han lefver och hvem han är, ty människan såsom ett förnuftigt väsen kan icke lefva utan att söka veta, hvarför hon lefver, och hon har alltid ställt till sig denna fråga och alltid, enligt

graden för sin utveckling, besvarat den i sina religiösa läror. I vår tid framlockar den inre motsägelsen, som människorna känna sig lefva uti, med särskild styrka denna fråga och kräfver svar. Det är omöjligt för vår tids människor att besvara denna fråga på annat sätt än genom att erkänna lifvets lag vara att älska nästan och betjäna honom, då detta i vår tid är det enda förnuftiga svaret på frågan om det mänskliga lifvets mening, och detta svar har redan för ett tusen nio hundra år sedan uttryckts i den kristna religionen och är kändt för mänsklighetens stora flertal.

Detta svar lefver på ett latent sätt i medvetandet hos alla den kristna världens människor, men det tager sig icke öppet uttryck och tjänar ej som ledning för vårt lif blott därför att å ena sidan de, som hafva den största auktoriteten, vetenskapsmännen, lefva under den grofva villfarelsen, att religionen är ett tillfälligt och redan öfvergifvet stadium i mänsklighetens utveckling och att människorna kunna lefva utan religion, samt inplanta denna villfarelse hos dem bland massorna, som börja att bli uppfostrade; samt å andra sidan emedan de, som sitta vid makten, ibland medvetet, men ofta omedvetet (då de lefva i den villfarelsen, att den kristna kyrkan är den kristna religionen), försöka att hos folket underhålla och uppväcka de grofva vidskepligheter, hvilka utgifvas som den kristna religionen.

Om endast dessa två villfarelser utrotades, så skulle den hos vår tids människor allaredan latenta sanna religionen blifva uppenbar och bindande.

För att bringa det därhän är det nödvändigt, å ena sidan att vetenskapsmännen inse, att alla människors broderskap samt regeln, att man ej skall göra mot andra, hvad man ej vill att de skola göra mot en själf, icke är en tillfällig idé ibland en mångfald andra mänskliga teorier, som kan underordnas under hvilka andra resonnemang som hälst, utan att det är en obestridlig

princip, som står högre än de andra samt härflyter ifrån det oföränderliga förhållande, hvari människan står till den evige guden, samt är religion, all religion, och därför ständigt tvingande.

Å andra sidan är det nödvändigt, att de, som omedvetet eller medvetet predika grofva vidskepligheter under kristendomens förklädnad, inse, att alla dessa dogmer, sakrament och ceremonier, som de understödja och predika, icke blott, såsom de tro, äro oskadliga, utan att de äro i högsta grad skadliga, emedan de för människan dölja den centrala, religiösa sanning, som är uttryckt i utförandet af guds vilja, i tjänandet af nästan, samt att regeln, att man skall handla emot andra såsom man önskar att de skola handla mot en själf, icke är en af den kristna religionens föreskrifter, utan är hela den praktiska religionen, såsom det också faktiskt säges i evangelierna.

För att bringa det därhän, att vår tids människor enhälligt ställa till sig frågan om lifvets mening och enhälligt besvara den, så är det endast nödvändigt, att de som betrakta sig själfva som upplysta skola upphöra att själfva tänka eller inplanta hos andra generationer, att religionen är atavism, en kvarlefva från det vilda stadiet, samt att för ett godt mänskligt lif spridandet af kunskap är tillräcklig, d. v. s. dessa människor böra förstå, att religionen är nödvändig för ett godt mänsklighetens lif, samt att denna religion redan existerar och lefver i vår tids människors medvetanden. Människor, hvilka afsiktligt eller oafsiktligt fördumma folket genom kyrkliga vidskepelser, torde upphöra att göra så, samt erkänna, att det som är viktigt och bindande för kristendomen icke är dopet eller nattvarden eller bekännandet af dogmer o. s. v., utan endast kärleken till gud och till nästan samt lydnad för budet, att man skall göra mot andra hvad man önskar, att de

skola göra emot en själf — samt att i detta ligger hela lagen och profeterna.

Om endast både de halfkristna och vetenskapsmännen förstode och predikade för barnen och de obildade dessa enkla, klara och nödvändiga sanningar, såsom de nu predika sina invecklade, förvirrade och onödiga teorier, så skulle alla människor samfäldt förstå meningen med lifvet samt erkänna samma plikter såsom härledande sig ur lifvets innebörd.

Huru skall mänskligheten räddas från sina olyckor?

»Men hvad skola vi göra med de fiender som anfalla oss?»

'Älsken edra fiender, och I skolen inga hafva!' säges det i de tolf apostlarnes lära. Detta svar är icke tomma ord, såsom de torde inbilla sig, hvilka äro vana att anse, att talet om kärlek till sina fiender är blott en bild och icke betyder hvad orden säga, utan något annat.

Att älska sina fiender — japanerna, kineserna, dessa gula folk, mot hvilka dåraktiga personer nu söka uppägga vårt hat — att älska dem betyder icke att döda dem för att få rättighet att förgifta dem med opium, såsom engelsmännen gjorde; icke att döda dem för att kunna lägga sig till med deras land, såsom fransmännen, ryssarne och tyskarne gjort; icke att begrafva dem lefvande till straff för det de skadat vägar eller binda ihop dem vid deras hår och dränka dem i Amurfloden, såsom ryssarne gjort.

»En lärjunge står icke öfver mästaren. Det är nog för en lärjunge, om han är såsom sin mästare.»

Att älska de gula folken, hvilka vi nu kalla våra fiender, betyder icke att vi skola under kristendomens namn lära dem absurda vidskepelser om människans fall, återlösning, uppståndelse o. s. v., icke att vi skola lära dem konsten att bedraga och döda hvarandra; utan att vi skola lära dem rättvisa, osjälfviskhet, medlidande, kärlek — och det icke genom ord, utan genom vårt eget goda lefvernes exempel.

Och hvad hafva vi varit sysselsatta med att göra mot dem, och hvad göra vi allt fortfarande?

Om vi värkligen älskade våra fiender om vi nu började älska våra fiender japanerna, skulle vi icke längre hafva några fiender.

Hur besynnerligt det än må förefalla för dem, som äro sysselsatta med militära planer och förberedelser, diplomatiska funderingar, administrativa, finansiella och ekonomiska åtgärder, revolutionär, socialistisk propaganda och diverse onyttiga vetenskaper, genom hvilka de tro sig kunna rädda mänskligheten från dess olyckor, så kommer mänsklighetens frälsning icke blott från krigets olyckor utan också från alla andra olyckor, som människorna själfva ådraga sig, icke att ske genom kejsare och konungar, som upprätta fredsallianser; icke genom dem som vilja afsätta kejsare och kungar eller begränsa deras makt genom konstitutioner eller ersätta monarkier med republiker; icke genom fredskonferenser; icke genom realiserandet af det socialistiska programmet; icke genom segrar till lands och sjös; icke genom bibliotek eller universitet; icke genom dessa tomma andliga ötningar, som nu kallas vetenskap; utan endast och allenast därigenom att det blir flera sådana enkla människor som — likt dukhoborerna, drojjins och olkhoviks i Ryssland, nazarenerna i Österrike, condatierna i Frankrike och terveyerna i Holland och andra — hafva satt som sitt mål icke yttre lifsändringar, utan det noggrannaste uppfyllande inom dem af hans vilja,

som skickat dem ut i lifvet, och hvilka rikta alla sina krafter på uppfyllandet häraf. Endast sådana människor, som förvärkliga guds rike inom sig, i sina själar, skola — utan att direkt syfta till detta mål — upprätta det yttre guds rike, som hvarje människosjäl längtar efter.

Frälsningen kommer på detta sätt, icke på något annat. Hvad som nu göres af dem som, styrande människorna, inspirera dem med religiösa och patriotiska vidskepelser, uppäggande dem i deras exklusivitet till hat och mord, liksom af dem, som för att befria människor från slafveri och förtryck, upphetsa dem till våldsamma yttre revolutioner, eller tro, att människor genom förvärfvande af mycken tillfällig och till största delen onödig kunskap skola af sig själfva föras till ett godt lif, — allt detta leder människorna bort från det enda nödvändiga och endast aflägsnar dem vidare från frälsningens möjlighet.

Det onda, hvaraf den kristna världens människor lida, är att de för tillfället hafva förlorat sin religion.

Några människor hafva kommit till insikt om, att det råder en klyfta mellan den existerande religionen och den grad af andlig och vetenskaplig utveckling, som mänskligheten i våra dagar uppnått. De hafva därför kommit till den uppfattningen, att i allmänhet ingen som hälst religion behöfves. De lefva utan religion och förkunna, att all sorts religion är onyttig. Andra hylla den förvrängda form af den kristna religionen, som nu predikas, och lefva likaledes utan religion, bekännande sig till tomma yttre former, hvilka icke kunna tjäna till rättesnöre för människorna.

Och likväl finns det en religion, som motsvarar vår tids kraf; den existerar och är känd för alla människor och lefver i ett latent tillstånd i människornas hjärtan i den kristna världen. För att denna religion skall blifva uppenbar och bindande för alla människor, kräfves endast att uppfostrare, massornas ledare, inse,

att religion är nödvändig för människan, att hon icke kan lefva ett godt lif utan religion samt att hvad man kallar vetenskap icke kan ersätta religionen. Och de, som hafva makten och understödja den gamla tomma religionsformen, måste förstå, att hvad de understödja och predika under religionens form icke blott icke är religion, utan rent af det förnämsta hindret för människorna att närma sig den sanna religionen, som de redan känna och som allena kan frälsa dem från deras olyckor. Människornas enda väg till frälsning ligger uti att upphöra att göra det som hindrar dem från att i sanning tillägna sig den värkliga religion, hvilken redan lefver i deras samveten.

Bara femtiotusen lif.

Jag hade afslutat denna uppsats, då det kom bud om, att 600 oskyldiga lif blifvit dränkta och dödade utanför Port Arthur. Man kunde tro, att det gagnlösa lidande och den onyttiga död, som drabbade dessa dränkta människor borde öppna deras ögon, som varit orsaken till all denna förödelse. Jag syftar icke på Makarov och de öfriga officerarne; — de visste hvad de gjorde och hvarför de gjorde det, och frivilligt, för personliga fördelar, af ärelystnad handlade de på detta sätt, förklädande sig i en förment fosterlandskärlek, ett bedrägeri som undslipper fördömelse blott därför, att det är universelt. Jag syftar snarare på de olyckliga män, som kommit från alla delar af Ryssland och som med tillhjälp af religiöst bedrägeri och under fruktan för straff hafva släpats från ett hederligt, förståndigt, nyttigt och arbetsamt familjelif, drifvits till andra ändan af världen, placerats på en grym, liflös slaktmaskin

och slitits sönder bit för bit, dränkta med denna dumma maskin i ett fjärran haf, utan något gagn eller någon möjlighet till fördel af alla sina umbäranden, ansträngningar och lidanden eller af den död, som drabbade dem.

Under det polska kriget år 1830 skickades adjutanten Vilijinsky till Petersburg af Klopitsky. I ett samtal på franska med Dibitsch svarade han på dennes begäran, att de ryska trupperna skulle rycka in i Polen:

»Herr marskalk, jag tror, att det i så fall blir omöjligt för den polska nationen att acceptera detta manifest . . .»

»Tro mig, käjsaren kommer icke att göra några flera eftergifter.»

»Då förutser jag, att det olyckligtvis kommer att blifva krig, att mycket blod kommer att spillas och att det blir många olyckliga offer.»

»Tro icke det; på sin höjd komma 10,000 att omkomma å båda sidor, det är det hela», sade Dibitsch med sin tyska akcent, fullt öfvertygad om att han tillsammans med en annan man, lika grym och främmande för ryskt och polskt lif som han själf — Nikolai I — hade rätt att döma till döden tio eller hundra tusen ryssar eller polacker.

Man kan knappast tro, att detta händt, så idiotiskt och förskräckligt är det; och dock har det händt. 60,000 familjeförsörjare förlorade lifvet i följd af dessa mäns vilja. Och nu sker detsamma om igen.

För att hålla japanerna ifrån Mandschuriet och drifva dem ut ur Korea fordras det icke 10,000 utan 50,000 och flera, så vidt man kan se. Jag vet icke, om Nikolai II och Kuropatkin säga på samma sätt som Dibitsch, att det icke kommer att kräfvas mera än 50,000 lif till detta ändamål; endast på den ryska sidan, bara 50,000! Men de mena det, de kunna icke annat

än mena och tänka så, ty deras verk talar för dem. Det är på alldeles samma sätt nu som då. I en ändlös ström fraktas olyckliga vilseledda ryssar till Östasien; det är *bara* 50,000 ryssar, om hvilka Nikolai Romanov och Alexis Kuropatkin hafva beslutat, att de skola dödas för att understödja de idiotismer, röfverier och alla slags vederstyggligheter, som begåtts i Kina och Korea af omoraliskt ärelystna män, hvilka nu sitta i lugn och ro i sina palats och vänta ny ära och nya fördelar af slaktningen utaf dessa 50,000 olyckliga, bedragna ryska arbetsmän, som icke gjort något ondt och icke kunna vinna någon fördel genom sina lidanden och sin död.

För att eröfra andra folks land, till hvilka Ryssland icke har någon som helst rättighet, som brottsligt ryckts från sina rättmätiga ägare och som i själfva verket icke ens äro nödvändiga för Ryssland — och äfven för att befordra vissa ljusskygga handlingar af spekulanter, som hoppas vinna pengar i Korea på andra människors skogar, — för dessa ändamål utgifvas många millioner, d. v. s. en stor del af hela det ryska folkets arbete; under det att detta folks kommande generationer äro bundna af skulder; under det att dess bästa arbetare dragas bort från sin verksamhet och tusentals af dess söner obarmhärtigt dömas till döden.

Ej nog med att dessa tusendens dödande redan har börjat; kriget ledes af de män, som åstadkommit det på ett så enfaldigt sätt, som förberedt det så uselt, att — såsom en tidning erkänner — Rysslands förnämsta utsikt till framgång ligger i det faktum, att det besitter outtömliga förråd af mänskligt material. Det är på detta som de lita, hvilka sända tusende och åter tusende ryssar till döden!

Det har öppet sagts, att vår flottas beklagliga motgångar måste kompenseras till lands. På rent språk betyder detta, att sedan myndigheterna skött sakerna

illa till sjös och genom sin försumlighet förstört icke blott nationens millioner i pengar utan också tusentals människolif, så kunna vi klarera det genom att döma ytterligare många tusen människor till döden till lands!

När krälande skaldjur passera en flod, händer det att de lägre lagren drunkna, tills deras lik bilda en bro, på hvilken de öfre lagren kunna gå fram. På samma sätt affärdas det ryska folket.

Det första undre lagret har redan börjat drunkna, visande väg för tusende andra, som likaledes alla skola förgås.

Och hafva detta förfärliga verks upphofsmän, ledare och understödjare börjat förstå sin synd, sitt brott? Icke på minsta sätt. De äro fullt öfvertygade om att de hafva fyllt och fortfarande fylla sin plikt, och de äro stolta öfver sitt verk.

Man talar om förlusten af den tappre Makarov, hvilken, såsom alla säga, var i stånd att döda människor mycket skickligt. Man beklagar förlusten af en dränkt slaktmaskin, som hade kostat många millioner rubel. Man diskuterar frågan, huru man skall finna en annan mördare lika skicklig som den stackars saligen aflidne Makarov. Man uppfinner nya, ännu effektivare slaktmaskiner. Och alla de skuldbelastade män, som äro upptagna af detta rysliga arbete, från tsaren ned till den obetydligaste journalist, alla ropa med en mun på nya idiotismer, nya grymheter, till ökande af medmänniskornas brutalitet och hat.

»Makarov är icke den ende mannen i Ryssland, och hvarje amiral, som placeras på hans post, kommer att följa i hans spår och utföra hans plan, han som ädelt förgåtts i kampen», skrifver Novoje Vremja. »Låt oss allvarliga bedja till gud för dem, som offrat sina lif för det heliga fosterlandet, utan att ett ögonblick betvifla att fäderneslandet skall gifva oss nya, lika värdiga söner till vidare kamp och fylla dem med

ett outtömligt förråd af styrka till ett värdigt fullföljande af deras verk», skrifver Petersburgskija Vjädomosti. »En mogen nation skall icke draga någon annan slutsats af nederlaget, hur oväntadt detta än var, än att vi måste fortsätta, utveckla och genomföra striden; må vi därför inom oss finna vår nya styrka; nya hjältar skola uppstå», skrifver Russ. O. s. v.

Mord och alla slags brott skola alltså fortsättas med ökadt ursinne. Människorna beundra entusiastiskt den martialiska andan hos de frivilliga, som, då de oväntadt råkat på femtio medmänniskor, slå ihjäl dem alla, eller som eröfra en by och slakta alla dess innevånare, eller som hänga och skjuta alla som misstänkas för spioneri — d. v. s. för att göra precis detsamma som anses oundgängligt och ständigt göres på vår sida. Underrättelser af detta slag inrapporteras i pompösa telegram till deras förnämsta upphofsman, tsaren, hvilken i sin tur skickar sina präktiga trupper sin välsignelse och lyckönskar dem till flera sådana dåd.

Är det icke tydligt, att om det finnes en frälsning från denna position, så finns det endast en: den som Jesus lär: »Söken först efter guds rike och hans rättfärdighet, som är inom eder, och allt öfrigt — d. v. s. all den praktiska välfärd, till hvilken människan sträfvar — skall falla eder till!»

Sådan är lifvets lag: praktisk välfärd uppnås icke när människan sträfvar efter den, — en sådan sträfvan aflägsnar tvärtom för det mesta människan från vinnandet af hvad hon söker; utan endast när människan, utan att tänka på att vinna praktisk fördel, sträfvar till det mest fullkomliga uppfyllandet af hvad hon inför gud, inför sitt lifs källa och lag, betraktar såsom rätt. Endast då uppnås därjämte äfven praktisk välfärd.

Människans sanna frälsning är således endast en: uppfyllandet af guds vilja genom hvarje individ inom honom själf — d. v. s. inom den del af universum,

som allena är beroende af hans makt. Häri ligger hvarje enskild individs hufvudsakliga, enda bestämmelse, och på samma gång är detta det enda medlet, hvarigenom hvarje individ kan påverka andra; och därför måste alla människors ansträngningar riktas endast på detta, uteslutande på detta.

Huru nationerna uppfostras till att slakta hvarandra.

Jag hade just afsändt det föregående, då den fruktansvärda underrättelsen kom om en ny orättfärdighet, begången mot det ryska folket af dessa lättsinniga personer, som, vanvettiga af sin makt, hafva tillägnat sig rättigheten att leda det.

Åter hafva slafvars råa och servila slafvar: — allehanda generaler, som önska utmärka sig eller sätta krokben för hvarandra eller vinna rättighet att foga ännu en liten stjärna, ännu en liten enfaldig bandstump till allt sitt idiotiska prål, eller som handla blott af dumhet eller vårdslöshet — åter hafva dessa eländiga, ovärdiga män förstört under förfärliga lidanden tusende af de hederliga, beskedliga, hårdt arbetande män, som föda dem. Och åter förfelar denna orättfärdighet att väcka dem, som orsakat den, till eftertanke och ånger; åter hör och läser man endast om att det är nödvändigt att så snabbt som möjligt stympa och slakta ett ännu större antal människor och ruinera än flera familjer, både ryska och japanska.

Än vidare: föröfvarne af dessa brott äro långt ifrån att inse hvad som är klart för all världen, nämligen att denna tilldragelse, äfven från deras militäriska synpunkt, var ett skandalöst nederlag för ryssarne. Och

för att förbereda människorna på nya orättfärdigheter af detta slag söka de inbilla lättrogna personer, att dessa olyckliga ryska arbetare — narrade in i en fälla liksom boskap in i ett slakthus och dödade och stympade i tusental blott därför, att en general icke begrep hvad en annan general sade — hafva utfört ett hjältedåd, emedan de, som icke kunde springa sin väg, blefvo dödade och de som sprungo sin väg förblefvo vid lif. Och det faktum, att en af de fruktansvärdt odödliga och grymma män, som utmärkas med titlarne general eller amiral, dränkte en mängd fredliga japaner, detta beskrifves äfven såsom ett stort och ärofullt hjältedåd, som måste fröjda ryssarnes hjärtan. I alla tidningar trycktes följande rysliga uppfordran till mord:

»Må de tvåtusen ryska soldater, som dödades vid Yalu, tillsammans med den lamslagna »Rätvisan» och dess systerskepp samt våra förlorade torpedbåtar, lära våra kryssare, med hvilken förödelse de måste bryta in på det usla Japans kuster! Japan har skickat sina soldater till att utgjuta ryskt blod, och ingen pardon bör gifvas japanerna. Det må vara syndigt, men nu duger det icke att vara sentimental; vi måste slåss, vi måste utdela sådana slag, att minnet däraf skall komma de förrädiska japanernas hjärtan att frysa. Nu är tiden inne för kryssarne att gå ut på hafvet för att lägga Japans städer i aska, hvilken skall flyga som ett fruktansvärdt ödesbud längs dess vackra stränder. Ingen vidare sentimentalitet!»

Det rysliga verket fortsättes. Plundring, våld, mord, hyckleri, stöld och framför allt det mest förfärliga bedrägeri — förvrängandet af de religiösa lärorna, både de kristna och de buddhistiska — fortsättas.

Tsaren, den främst ansvarige, fortsätter att hålla revyer med trupper, för att tacka, belöna och uppmuntra dem. Han utfärdar en ukas om utkallandet af reserven; hans trogna undersåtar lägga åter och åter

sin egendom och sina lif vid hans fötter. För att utmärka sig framför hvarandra icke blott i ord, sliter man bort fäder och familjeförsörjare från deras värnlösa barn och förbereder dem till slaktande. Ju sämre Rysslands ställning blir, desto hänsyslösare ljuga journalisterna, förvandlande skamliga nederlag till segrar, väl vetande att ingen kommer att motsäga dem, och insamlande penningar till subskriptioner och försäljningar. Ju mera af folkets pengar och arbete som ägnas åt kriget, desto mera stjäles af diverse myndigheter och spekulanter, som veta, att ingen kommer att döma dem, då alla handla på samma vis.

Militärerna, som äro uppträdande i konsten att mörda, sedan de tillbragt år i en mänsklighetens, råhetens och lättjans skola, fröjda sig — stackars människor! — därför att slaktandet ökar deras löner och skaffar dem befordran genom deras öfverordnades död. Kristna präster fortsätta att uppmana människor till det största af alla brott, fortsätta att begå gudlösheter, att bedja gud att hjälpa krigets verk; i stället för att fördöma, rättfärdiga och prisa de den präst, som med korset i handen på själfva mordscenen uppmuntrade männen till brott.

På samma sätt går det till i Japan. De omtöcknade japanerna skrida till mord med ännu större ifver, äggade af sina segrar; mikadon håller också revyer och belönar sina trupper; generalerna skryta öfver sin tapperhet, inbillande sig, att de ha blifvit upplysta, då de lärt sig att döda. Äfven där slitas de olyckliga arbetarne från sin nyttiga verksamhet och från sina familjer. Äfven där ljuga journalisterna och jubla. Hvar helst mord upphöjes till en dygd, måste alla andra slags laster äfven blomstra; säkerligen finnes det således äfven där befälhafvare och spekulanter som förtjäna pengar. Och japanska teologer och religiösa lärare stå icke heller efter europeerna i det religiösa

bedrägeriets teknik, utan förvränga den stora buddhistiska läran genom att icke blott tillåta utan också rättfärdiga det mord, som Buddha förbjöd. Den buddhistiske vetenskapsmannen Soyen-Shaku, som styr 800 kloster, har förklarat, att ehuru Buddha förbjöd dödande af människor, sade han också, att det aldrig kunde blifva fred förr än alla varelser äro förenade i alltets oändligt älskande hjärta, och för att bringa till harmoni hvad som är disharmoniskt vore det sålunda nödvändigt att slåss och döda människor.

Det är som om den kristna och buddhistiska läran aldrig hade förkunnat den mänskliga andens enhet, människornas broderskap, människolifvets kärlek, medlidande och helighet. Människor, både japaner och ryssar, redan upplysta om sanningen, kasta sig likväl som vilda djur öfver hvarandra med det enda syftet att förstöra så många lif som möjligt. Tusentals olyckliga stöna och vrida sig i grymma plågor och dö i ångest på de japanska och ryska fältlasaretten, undrande med häpnad hvarför detta rysliga gjorts med dem, under det att åter tusenden redan ruttna i jorden eller på jorden eller uppsvällda flyta omkring i hafvet. Och många tusende änkor, fäder, mödrar och barn begråta sina gagnlöst förstörda försörjare. Men allt detta är ändå för litet; nya och åter nya offer förberedas. De ryska slaktorganisatörernas förnämsta bekymmer är, att strömmen af kanonmat — tre tusen man pr dag, dömda till undergång — kunde ens ett ögonblick minskas. Japanerna äro bekymrade af samma orsak. Djuren drifvas oaflåtligt ned i floden, på det att de bakre leden måtte kunna tåga fram öfver deras lik.

»Hvart skall man komma undan?»

När skall detta upphöra och det bedragna folket ändtligen åter hämta sig och säga: »Nåväl, begif er af själfva, ni hjärtlösa tsarer, mikado'er, ministrar, biskopar, präster, generaler, tidningsutgifvare, spekulanter och allt hvad ni må kallas, begif er själfva in i detta kulregn, men vi vilja icke längre gå dit och komma icke vidare att göra det! Lämna oss i ro, för att plöja och så och bygga och föda er, ni lättingar!»

Det vore så naturligt att säga detta nu, då bland oss i Ryssland återljuder gråten från hundratusentals mödrar, änkor och barn, från hvilka man stulit deras försörjare, den s. k. »reserven». Dessa män, reservisterna, kunna läsa; de veta hvad Östasien är, de veta, att kriget föres, icke för något som är det allra ringaste nödvändigt för Ryssland, utan för vissa affärer i fjärran länder, »arrenden», såsom de kalla det, i hvilka några korrumperade spekulanter funnit det fördelaktigt att bygga järnvägar och sålunda förtjäna pengar. De veta också, eller borde veta, att de komma att blifva dödade som får i ett slakteri, eftersom japanerna äga sådana nyaste mordredskap, som vi icke äga, enär de ryska myndigheter, hvilka skicka dessa människor till döden, icke i tid hade tänkt på, att förse sig med samma vapen som japanerna. Då de veta allt detta, borde det vara helt naturligt för dem att säga: »Gå, ni som ha åstadkommit detta krig, ni som draga nytta däraf, ni som rättfärdiga det — res, ni själfva, och möt de japanska kulorna och minorna! Men vi vilja icke resa dit, ty vi känna intet behof af att göra det, och vi kunna icke inse, att det är nödvändigt för någon att göra det!»

Men nej, de säga icke så; de resa, och de komma att fortsätta att resa. De kunna icke underlåta att gå, så länge de frukta hvad som fördärfvar kroppen, men icke det som fördärfvar både själen och kroppen.

»Huruvida vi skola blifva dödade», så tänka de,

»eller stympade i dessa 'chinnampos' eller hvad de ställen kallas dit vi föras, det veta vi icke; det kan hända, att vi komma igenom det med lifvet; måhända också med belöningar och ära, liksom de där matroserna, som nu firas öfver hela Ryssland därför att de japanska kulorna och bomberna icke träffade dem, utan några af deras kamrater. Om vi skulle vägra, blefve vi säkert kastade i fängelse, finge svälta och pryglades, skickades i förvisning till Jakutsk, ja, dödades kanske genast.» Och med förtviflan i hjärtat lämna de sitt fredliga lif och sina hustrur och barn — och gå ut i kriget.

I går träffade jag en reservsoldat, åtföljd af sin mor och hustru. Alla tre åkte på en kärra; han hade druckit något för mycket; hans hustrus ansikte var svullet af tårar. Han vände sig till mig:

— Farväl med dig, jag far till östern!

— Jaså, ämnar du slåss?

— Ja, någon skall väl göra det!

— Ingen behöfver slåss!

Han funderade en stund.

— Men hvad skall man göra, hvart kan man komma undan?

Jag märkte, att han förstod hvad jag menade, att det arbete, hvartill han utsändes, var ett ondt verk.

»*Hvart kan man komma undan?*» Det är det precisa uttrycket för det själsliga tillstånd, som i den officiella och journalistiska världen öfversättes med orden: »*För tron, tsaren och fäderneslandet!*» De som öfvergifva sina hungrande familjer och gå till lidande och död, säga såsom de tänka: »Hvart kan man komma undan?», under det att de, som sitta i trygghet i sina luxuösa palats, säga, att alla ryssar äro villiga att offra lifvet för sin afgudade monark och för Rysslands ära och storhet.

I går mottog jag två bref från en bonde, som jag känner, det ena efter det andra.

Det första lydde så här:

»Käre Leo Nikolajevitsch! Nå, i dag har jag mottagit det officiella meddelandet, att jag i morgon skall infinna mig vid högkvarteret för att göra krigstjänst. Det är allt. Och sedan — en japansk kula. Jag vill icke berätta för dig om min egen och min familjs sorg; du är icke den, som icke förstår det fasansfulla i min ställning och i kriget; allt detta har du för länge sedan satt dig in i. Jag har så mycket längtadt efter att få tala med dig! Jag hade skrifvit till dig ett långt bref, hvari jag skildrade mina själskval; men jag har icke fått tid att skrifva rent det, sedan jag mottog kallelsen. Hvad skall min hustru nu göra, hon med sina fyra barn? Som gammal man kan du ju icke själf göra något för de mina, men du kunde be någon af dina yngre bekanta, att besöka dem ibland. Jag ber dig enträget, att du tar emot min hustru vänligt och tröstar henne, om hon icke kan bära sin börda ensam med sina barn, utan beslutar sig för att gå och söka tröst hos dig. Ehuru hon icke känner dig personligen, tror hon på dina ord, och det betyder mycket. Jag var icke i stånd att motsätta mig inkallelsen; men jag säger på förhand, att ingen japansk familj skall blifva bragt i elände genom min hand. Min gud, huru förfärligt är icke allt detta — hur smärtsamt och pinsamt att öfvergifva alla dem man lefver tillsammans med och håller af!»

Det andra brefvet lydde så:

»Snälle Leo Nikolajevitsch! Blott en enda dag har jag nu varit i tjänst, och jag har redan genomlefvat en evighet af den mest förtviflade plåga. Från klockan 8 på morgonen till klockan 9 på kvällen ha vi stått och trängts och blifvit knuffade på barackgården liksom en boskapshjord; komedien med läkareunder-

sökningen upprepades tre gånger, och de som hade rapporterat sig sjuka hade icke undersökts i ett par minuter förr än de förklarades friska. När vi, två tusen »friska» individer, föstes från militärbefalhafvaren till barackerna, stod det ända till en verst i längd en oafbruten rad af släktingar, mödrar och hustrur med barn på armen. Om du bara hade sett, hur de under hopplös gråt hängde sig om halsen på sina söner, män och fäder! I allmänhet kan jag behärska mina känslor ganska bra, men nu var det omöjligt, och jag brast i gråt. (På tidningsspråket kallas detta, att »den patriotiska känslan tar sig ohejdade uttryck»!) Hvem kan mäta all den oändlighet af elände, som nu sprider sig öfver nästan en tredjedel af världen! Vi äro nu blott kanonmat, som skall offras åt hämndens och fasans gud. O, hur jag förbannar mig själf för det vankelmod, som hindrar mig från att tjäna *en* herre och gud!»

Denne man är ännu icke tillräckligt öfvertygad om, att icke det, som blott förstör kroppen, är att frukta, utan endast det, som förstör både kroppen och själen; därför kan han icke vägra att göra krigstjänst. Men då han nu lämnar sin egen familj, lofvar han, att ingen japansk familj skall mista sin försörjare genom honom; han tror på guds förnämsta lag, alla religioners lag — att man skall handla mot andra så, som man önskar att de måtte handla mot en själf. Af sådana män, som mer eller mindre medvetet erkänna denna lag, finns det millioner icke blott i den kristna världen allena utan äfven i den buddhistiska, mohammedanska, confucianska och brahminska.

Det finns verkliga hjältar, icke de som nu firas för det att de under sin önskan att döda andra ej själfva blifvit dödade, nej, sanna hjältar, som nu sitta i fängelse eller lefva som deporterade i provinsen Jakutsk för det att de kategoriskt vägrat att inträda i mördares led och som ha föredragit martyrskapet framför denna

afvikelse från Jesu lag. Det finns också sådana som min brefskrifvare, hvilka gå ut i kriget men icke komma att döda. Men äfven den majoritet, som går ut utan att tänka och som försöker att icke tänka, känner ändå redan djupt i sin själ att det är en ond handling att lyda de myndigheter, som slita dem från deras arbete och från deras familjer för att skicka dem till ett gagnlöst slaktande af menniskor, ett verk motbjudande för deras själar och deras tro; de gå ut endast därför, att de äro så intrasslade på alla sidor i detta: »Hvart kan man komma undan?»

Och de som få stanna hemma icke blott känna detta, utan gifva äfven uttryck däråt. I går träffade jag på landsvägen några bönder, som återvände från Tula. En af dem läste på ett blad, medan han gick bredvid kärran.

— Hvad är det? frågade jag. Ett telegram?

Han tog fram ett annat ur fickan. Vi stannade och jag läste det.

— Ni skulle ha sett hvad som tilldrog sig i går vid stationen, sade han. Det var förfärligt. Hustrur, barn, mer än tusen, alla gråtande. De omgåfvo tåget, men tillätos icke att komma längre. Främlingar gräto, när de sågo dem. En hustru från Tula föll död ned; hon lämnar fem barn efter sig. De ha redan placerats i olika institutioner; men fadern släpades bort. Hvad ha vi med det där Mandschuriet att göra, eller hvad det nu heter? Det finns tillräckligt mycket land här. Och hur mycket folk och material har man icke redan förstört!

Ja, människornas förhållande till kriget är nu helt annat än hvad det var t. ex. så sent som år 1877. Hvad som nu händer har aldrig förr händt.

Tidningarna berätta, att en obeskriflig entusiasm visar sig bland folket vid mottagandet af tsaren, som nu reser omkring i Ryssland för att hypnotisera de

män, hvilka skickas ut till att mörda och mördas. I själfva verket är det något helt annat som ådagalägges. Från alla håll hör man meddelanden om, att på ena stället tre reservister ha hängt sig; på ett annat ställe två till; på ett tredje om, att en hustru, hvars man bortfördes, tog sina barn med till kommittérummet och lämnade dem där; medan en annan hustru hängde sig på militärchefens gård. Alla äro missnöjda, dystra, förtviflade. Orden: »För tron, tsaren och fosterlandet», nationalsången och hurraropen verka icke längre på folket såsom de förr gjort. Ett nytt krig af annat slag: det kämpande medvetandet om det bedrägliga och syndiga i det verk, som folket kallas till att utföra, griper allt mer och mer omkring sig hos folket.

Ja, den stora kampen i vår tid är icke den, som nu äger rum mellan japanerna och ryssarne, icke heller den, som måhända kommer att blossa upp mellan den hvita och den gula rasen, icke den strid, som föres med minor, bomber och kulor; utan *den andliga kamp*, som oaflåtligt har pågått och nu pågår mellan mänsklighetens upplysta samvete, hvilket nu vill manifestera sig, och det mörker och den tyngd, som omgifver människosläktet.

På sin tid suckade Jesus i förväntan och sade:

»Jag har kommit för att kasta eld öfver världen, och jag trånar efter att den redan vore tänd.»

Det, som Jesus längtade efter, fullbordas nu: elden håller på att tändas. Låtom oss då icke släcka den, utan sprida och underhålla den!

Leo Tolstoy.

Å BJÖRCK & BÖRJESSONS FÖRLAG:

En spännande verklighetsroman.

I dagarne är utkommen hos alla bokhandlare:

EN NIHILIST.

Roman af **Serge Stepniak.**

484 sidor. Pris **3** Kr.

Stepniak kom redan som mycket ung in i den revolutionära rörelsen i Ryssland. Högt bildad försmådde han icke att ikläda sig grofarbetarens blus och lefva icke blott för, utan *med folket*. Han blef också själen i angreppen mot det bestående. Efter sitt beryktade attentat mot den 3:dje afdelningens allmänt hatade chef, general Merenzer, nödgades han dock öfvergifva fäderneslandet för att utom dess gränser verka för sitt lifs stora sak.

Det är som skriftställare och talare, hufvudsakligast i England, som Europa lärt känna den märklige mannen. Förf. till »Det underjordiska Ryssland» och »Under tsarens spira» blef snart världsbekant. Om den nu föreliggande romanen »***En nihilist***», skrifver **Georg Brandes:** »Det är icke blott en verklighetstrogen och ytterst spännande roman, utan den gifver en skildring så fin och insiktsfull, som icke finnes annorstädes i europeisk litteratur, af det känslolif, som fyllde den yppersta ryska ungdomen i den period under Alexander II, som var nihilismens blomstringstid.» Boken är i själfva verket Stepniaks själfbiografi.

Vi äro förvissade om att äfven den svenska allmänheten med lifligt intresse skall mottaga detta betydelsefulla verk. Det finnes äfven i **12 40**-sidiga häften à **25** öre.

En bok för dagen!

DET CIVILISERADE JAPAN.

Af **Herman A. Ring.**

296 sidor. Pris **3** Kr.

— — Denna lättlästa skildring är utarbetad efter de förnämsta engelska Japanforskares nyaste framställningar. Den är dessutom den modärnaste och billigaste bok om Japan på svenska. *S. T.*

— — — Ett mycket gediget, men på samma gång lättläst arbete — — — har också lyckats gifva en fullständigare bild af Japans märkvärdiga land och ännu märkvärdigare folk än resebeskrifvare, som ju visserligen se med egna ögon hvad de beskrifva, men ju omöjligt kunna omfatta allt — — — *G. Renholm i St.-Bl.*

Finnes äfven i hvarje bokhandel i 12 häften à 25 öre.

V. PETTERSONS A.-B. TR., ST. 1904